

לעילוי נשמה
הרב הפ"ץ בן אסתר זצ"ל
פרשת קרח

עלון חידושי תורה ושאלות על פרשת השבוע וענייני דיומא מ - א' ועד ת' ממפרשי ומדרשי חז"ל
התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשה 95 פסוקים = בגז כהונה, המן, חלגנה

אמר רבי לוי: שני עשירים גדולים היו בעולם, אחד בישראל ואחד באומות העולם, קרח בישראל והמן באומות העולם; ושניהם שמעו לנשיהם, ושניהם נפלו. (מדרש משלי יא כז). ובמדרש אסתר רבה (ו ה) איתא: ר' פנחס אמר שני עשירים עמדו בעולם אחד לישראל ואחד לעובדי כוכבים ולא עמד להם ממונם אלא לרעתם, קרח בישראל שמצא אוצרות של כסף וזהב שהטמין יוסף, והמן בעובדי כוכבים לקח אוצרות מלכי יהודה. כתב בספר 'שבט מוסר' (לרבי אליהו הכהן זצ"ל פרק ל"ז אות כב) בשם המדרש, שבאותו יום שקרח חלק עם משה לא ירד מן מהשמים. משום שמחלוקת חמורה יותר מעבודה זרה, שהרי ביום שעשו את העגל, ירד להם מן ועוד האכילו את העגל מן המן, וביום מחלוקתו של קרח לא ירד להם מן, הרי שלא היה אפשר להוכיח מהמן, כיון שבאותו יום לא ירד מן. ע"פ דברי השליה הקדוש: "מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות", היינו שהמחלוקת מביאה לידי עניות. ולכן כל זמן שהיתה מחלוקת, לא יכול היה לרדת מן. – (והוא מרומז במספר הפסוקים בפרשה).

בפרשה 9 מצוות מתוכן 5 מצוות עשה ו-4 מצוות לא תעשה. (ספר החינוך)

עשה: שמירת המקדש [פדיון בכור אדם] עבודת הלוי במקדש [מעשר ראשון] הלוים, לתת מעשר מן המעשר. לא תעשה: שלא יתעסקו הכהנים בעבודת הלוים ולא הלוים בעבודת הכהנים [שלא יעבוד זר במקדש] שלא לבטל שמירת המקדש [שלא לפדות בכור בהמה טהורה].

בפרשת 'שמות' כתיב ותלך בן ותרא אתו כי טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים. (שמות ב ב) שלושת הירחים הם: תמוז אב וטבת, שבהם מוצפנת השכינה ובתקופתם יש כוח של דין בעולם. איתא בזהר הקדוש: אלו הם שלשה ירחים שדין קשה שורה בעולם, והם תמוז אב טבת, שאין בהם גילוי השכינה, מחמת הדינים שבעולם (וזהר שמות). דהיינו, אלו החודשים בהם פועלים כוחות של הסתרה בבריאה שגורמים לסכנות כך שאנו חשופים בתקופות אלו לתקלות יותר מן הרגיל, ועל כן יש להתנהג במהלכם בזהירות יתרה. כתיב (יחזקאל ח יד) והנה ישם הנשים ישובות מבכנות את התמוז. פרש"י - שתמוז הוא מלשון היסק, דהיינו חום גדול על שם השמש החזקה בחודש זה. שמזל חודש זה מושך לחמימות חיצונית, וכן מזל חודש זה סרטן, אותו אוכלים בעלי זימה להלהיב תאוותם כידוע, ואם כן שורשו חמימות רעה ר"ל, והנה עניין החודש להפוך את עניין החמימות החיצונית לחמימות דקדושה (שם משמאל, קרח). מזל החודש סרטן, בעת ההיא תחזור השמש לאחור כסרטן שענינו לאחור.

ימי תמוז ידועים בתורה כימים שנכסו המרגלים לארץ, ימים שהביאו עימם פורענות גדולה ר"ל. כתיב והימים ימי בכורי ענבים (במדבר ל"ג כ'). רבי שמשון מאוסטרופולי ה"ד אומר, ביכורים אלה הפירות הראשונים, ואם ניקח את האותיות הראשונות, הקודמות למלה 'ענבים' (בכתיב חסר), נקבל את השם סמא"ל (לפני ע' האות ס' וכדו'), בהם יש התגברות שליטה של הס"מ הוא היצר הרע.

ואם בריאה יברא? הנה ופצתה האדמה את פיה וקלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את י-הנה. (טו ל) אמר משה לפני הקב"ה אם בריאה גיהנם מוטב ואם לאו יברא ה' (סנהדרין ק"א). פירש המהר"ל - שהוקשה להם כפל לשון בריאה יברא י-הנה דהוי למכתב 'ואם יברא ה' ופצתה'. ובגמרא פרק חלק (סנהדרין שם) הקשה, והא כתיב (קהלת ט) ואין כל חדש תחת השמש ומתריץ 'לאקרובי פתחא'. והכי פירושו; אם יברא פה של גיהנם במקום הזה - מוטב, ואם לאו - יברא קדוש ברוך הוא במקום הזה פה הגיהנם. (גור אריה). איתא בגמרא (עירובין יט א) שבעה שמות יש לגיהנם ואלו הן שאול ואבדון ובאר שחת ובור שאון וטיט היון וצלמות וארץ התחתית. השאלו הוא שם המדור השישי של גיהנם, ואבדון הוא המדור השביעי. ומשניהם אין עולים כלל, כמו שנאמר (איוב ז ט) בן יורד שאול לא יעלה. ומה שנאמר (שמואל א ב) מוריד שאול ויעל הוא כמו שנאמר שם י-הנה ממיית ומחיה שאינו עולה עד תחיית המתים. ולכן קרח ועדתו שנאמר בהם וירדו חיים שאלה אמרו חז"ל שהם באים בכל שבוע למשיח ושואלים אימתי יבוא. אבל מן האבדון אין עולים כלל לעולם, כי כשמו כן הוא לאבדם עולמית. ולכן בשאול יש פתח אחד והוא סגור, ובאבדון אין פתח כלל. (הגרא"א - משלי טו יא). לעלוקה שתי בנות הב (משלי ל טו) [מצודת דוד - דימה בור הקבר לעלוקה, כי מוצצת ושואפת כל הבריות אליה, כדרך העלוקה המוצצת את הדם]. לעלוקה היא הגיהנם, שתי בנות וכל אחת נחלקת לשתיים ה' וב'. וזהו הב, כי חמישה מדורי גיהנם הראשונים נחשבים לאחד, כי השניים שהם שאול ואבדון נחשבים בפני עצמם, שמהם אין היורד עולה לעולם, כמו שנאמר (איוב ז ט) בן יורד שאול לא יעלה וכל שכן אבדון, ואבדון כשמו. ואמר הב הב כי הם כפולים. (הגרא"א משלי ל טו). כתב רבינו בחיי - ירדו למדור אחרון של גיהנם, כי שבעה מדורים יש לה לגיהנם, ושאלו הוא המדור התחתון, וכן כתוב (תהלים ט"ה) וישבו רשעים לשאולה כל גוים שכחי א-להים. ודרשו רז"ל לדיוטא התחתונה שבשואל. ומה שאמר וישבו ולא אמר ירדו, ירמוז לתוקף היסורין שאין להם קץ, אחר שהם נאכלים באשה של גיהנם חוזרים ומתחדשים ככתחילה כדי שיהיו עוד למאכלת אש, וכן חוזרים חלילה לדורי דורות, וזהו לשון וישבו. ואיתא במדרש סדורו של עולם - שאול מדור שביעי, הוא חציו אש וחציו ברד, והרשעים קופצים שם מאש לברד ומברד לאש ומלאך של גיהנם טורד אותם כרועה המנדד את צאנו מהר לגבעה ומגבעה להר, שנאמר (תהלים מט טו) כצאן לשאול שתי מנת רעם.

איתא בגמרא (ברכות טו ב) אמר רבי תמא ברבי חנינא: כל הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה מצננין לו גיהנם, שצאמר: (תהלים סח טו) בפרש שדי מלכים פה תשלג בצלמון - אל תקרי "בפרש" אלא "בפרש", אל תקרי "בצלמון" אלא "בצלמנת". וקשה וכי תעלה על הדעת שהרשע שעובר את כל העבירות שבעולם, אם נותן ריוח בין הדבקים לא יהיה לו גיהנם? אלא קאי על הצדיק, לפי שכל צדיק צריך גם כן לעבור דרך הגיהנם, אבל זה שנותן ריוח מצננין לו הגיהנם בהליכתו. (אמרי נועם - ברכות שם) וכן מצינו כשחלקה רבי יוחנן בן זפאי נכנסו תלמידיו לבקרו. פיון שראו אותם התחיל לבכות. אמרו לו תלמידיו: 'יר ישראל, עמוד הימיני, פטיש התוק', מפני מה אתה בוכה? אמר להם: אילו לפני מלך פשוט ודם היו מוליכין אותי, שהיום פאן ומחר בקבר, שאם פועס עלי אין פועס פועס עולם, ואם אוסרני - אין איסורו איסור עולם, ואם מיתני - אין מיתתו מיתת עולם, ואני יכול לפייסו בדברים ולשחדו בממון, אף על פי כן הייתי בוכה, ועכשיו שמוליכים אותי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים, שאם פועס עלי - פועס פועס עולם, ואם אוסרני - איסורו איסור עולם, ואם מיתני - מיתתו מיתת עולם, ואני יכול לפייסו בדברים ולא לשחדו בממון. ולא עוד, אלא שיש לפני שני דרכים, אחת של גן עדן ואחת של גיהנם, ואני יודע באיזו מוליכים אותי, ולא אבכה?! פירוש אף שיוליכוני לגן עדן, אני יודע שמא יוליכוני דרך הגיהנם, וגם זה הוא ענין רע מאד. (אמרי נועם ברכות שם) יש אחד עשר מסעות שצריך האדם לנסוע עד שיבוא למקום מנוחתו. דהיינו: א' מביתו לקברו, ב' מקבר לגיהנם, שאף אם הוא צדיק גמור צריך לעבור בגיהנם, ג' מגיהנם לגן עדן, מגן עדן לז' רקיעים, משם לגן עדן העליון, ובכל מקום צריך ליתן דין וחשבון. (הגרא"א - דברים א ב) כתב החפץ חיים - כל גיהנם ר"ת - כ'עס, ל'יצנות, ג'אווה, י'אוש, ה'פקר, ג'רגנות, אומר מ'ותר. שכל האחוז באחד מהמידות הללו סופו יורש גיהנם. (שמירת הלשון - שער התבונה פרק יג) איתא בספר המדות (לשון הרע חלק ראשון) תקונו ללשון הרע - אמיירת הקטרות.

ויקח קרח בן יצחק בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואוהן בן פלת בני ראובן. (זו א) פרש"י - פְרָשָׁה זו יִפְהַ נְדָרְשֶׁת בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחומָא. בפרשה זו תשעים וחמשה פסוקים כמנין יפה.

שאלות

א. ראייה בפרשה למצוות ביקור חולים מן התורה.

א. ראייה בפרשה שמעלין בקודש ואין מורידין.

ב. רמז למצוות פדיון הבן בפרשת בראשית.

ג. **ויקח קרח בן יצחק בן קהת בן לוי** (זו א) פרש"י - לא הזכיר בן יצחק, שבקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מקלקתם, שנאמר: **בקהלם אל תחד כבדי** (בראשית מט,ו). מה הטעם שהזכיר הכתוב בייחוסו של קרח את יצחק קהת ולוי, אף שהיו צדיקים.

ג. **תפתח ארץ ותבלע דתן ותכס על עדת אבירם**. (תהלים קו ז) מה הטעם שפתח הכתוב בדתן עצמו – ואילו לגבי רעהו אבירם הוא מזכיר גם את עדת אבירם.

ד. איתא בגמרא (יומא מד א) תנא דבי רבי ישמעאל: על מה קטורת מכפרת - על לשון הרע. יבא דבר שבחשאי, ויכפר על מעשה חשאי. פרש"י - כי היא דקרח לשון הרע הוה דכתיב (במדבר יז ו) **אתם הממתם את עם י-הוה** וסתם לשון הרע בחשאי הוא. לכאורה קשה מהגמרא (ובחים פח ב) מעיל מכפר על לשון הרע. מנין א"ר חנינא יבא דבר שבקול ויכפר על קול הרע. פרש"י – פעמונים שבו מכפר. האם לשון הרע נחשב דבר שבקול או דבר שבחשאי? **אל תפן אל מנתתם** (זו טו) פרש"י - הקטרת שהם מקריבין לפניה מחר, אל תפן אליה. מדוע ביקש שלא תכפר להם הקטורת?

ה. **ויקח קרח בן יצחק בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב** (זו א) איתא במכילתא (פרשת בשלה) שהרשעים מתו במצרים במכת חושך בשלושת ימי האפילה. מדוע לא מתו דתן ואבירם במכת חושך והרי היו רשעים.

ו. ראייה בפרשה לנפילת אפים בתפילה.

ו. בפרשתנו רמז לתחיית המתים מן התורה.

ז. **הקדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע** (זו כא) מה הטעם שהוצרך לומר **הקדלו** והקב"ה יש בידו להמית ולהחיות ולא היה צריך הבדל אצלו שהרי יכול הוא להמית את הרבים ולהציל את היחיד בתוכם, וכמו שאמרו רז"ל שנים ושלושה היו מתכסין בטלית אחד השנים מתים והאמצעי נצול.

ח. **וישלה י-הוה את ירבעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל ויצל אתכם מיד איביכם מסיבוב ומשבוב בטה**. (שמואל א יב יא) "ירבעל" - זה גבעון, "בדן" - זה שמשון. מה הטעם שהקדים את שמשון הגיבור ליפתח הגלעדי, ויפתח היה לפניו. מה הטעם שמנה את שמואל באחרונה.

ט. **כל חלב יצחק וכל חלב תירוש ודגן** (יה יב) מה הטעם שבכל מקום כתיב **דגן תירוש ויצחק** וכאן הקדים **יצחק**.

י. **בכורי כל אשר בארצם אשר יביאו לי-הוה לה יתנה כל טהור בביתך ויבדלו**. (יה יג) מה הטעם שמקדים תרומה לביכורים, הרי ביכורים מפורשים קודם תרומה. דאיתא במשנה (תרומות ג ג) **ומנין שיקדמו הבכורים לתרומה?** זה קרוי תרומה וראשית, וזה קרוי תרומה וראשית אלא יקדמו בכורים, שהן בכורים לכל ותרומה לראשון, שהיא ראשית ומעשר ראשון לשני, שיש בו ראשית.

כ. **ויקח אלעזר הכהן את מתות הנהשת אשר הקריבו השרפים וירקעום צפוי למזבח**. (זו ד) מה הטעם שעשאו צפוי למזבח ולא גזזום.

כ. ימים בחודש סיון שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם והיא נקראת תענית צדיקים: ביום זה נפסקה הבאת הביכורים לירושלים בימי ירבעם בן נבט. ביום זה נהרג רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ור' חנינא סגן הכהנים. ביום זה נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו.

ל. **מלאותך ודמעך לא תאחר בכור בניה תתן לי**. (שמות כב כח) פרש"י - לא תשנה סדר הפירוש, לא תאחר את המקדש וקהלים את המאחר, שלא יקדים תרומה לביכורים, ומעשר לתרומה. מה הטעם שאם הקדים תרומה לביכורים ובדיבורו החיל קדושת תרומה על התבואה שלפניו, שאינו לוקה.

מ. **זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מצרע אהרן הוא להקטיר קטרת לפני י-הוה**. (זו ה) כתיב (מ"א יא כט) **והוא מתפסה בשלמה חדשה** איתא בגמרא (סנהדרין קב א) מה שלמה חדשה אין בה, שום דופי אף תורתו של ירבעם לא היה בה שום דופי. ד"א שלמה חדשה שחידשו דברים שלא שמעה און מעולם. מה ראה ירבעם בן נבט להקריב קרבן, והוא משבט אפרים.

מ. מכל מתנתכם תרימו את כל תרומת י-הוה מכל חלב את מקדשו מננו. (יה כט) התיבה **כל** צריכה ביאור שהרי ליכא אלא תרומה אחת, והיא תרומה גדולה.

נ. ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח משה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצא ציצן ויצא ציצן ויגמל שקדים. (זו כג) מה הטעם דכתיב **ויצא פרח** והלא כבר נאמר **והנה פרח**.

ס. **ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים ושיאי עדה קראי מועד אנשי שם**. (זו ב) מה הטעם שלקח קרח דווקא 250 איש, מאיזה שבת היו אותם ושיאי העדה, מדוע לא הזכיר הכתוב את שמותיהם.

ע. **ברית מלח עולם הוא לפני י-הוה לה ולירעה אהרן**. (יה טז) פרש"י - פרת ברית עם אהרן בדבר הכריא ומתקנים ומכריא את אהרנים. מה הטעם דלא כתיב **ברית מלח** על המעשר שיתנו ללוים. דכתיב (יה כא-כד) **ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בני ישראל לנחלה חלה עבדתם אשר הם עבדים את עבדת אהל מועד**. כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לי-הוה תרומה נתתי ללוים לנחלה. ולא מצינו שנותנים מעשר ללוים אלא רק לכהנים.

ע. כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לי-הוה תרומה נתתי ללוים לנחלה על כן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה. (יה כד) מבאר הרלב"ג - לפי שזאת הנחלה היא להם תמורת חלק נחלתם בארץ. לכאורה קשה מהגמרא (בב"ב קכב א) תנא: עתידה ארץ ישראל שתתחלק לשלושה עשר שבטים - שבתחלה לא נתחלקה אלא לשנים עשר שבטים. דהיינו שיתלו הלוים חלק בארץ ישראל. והוא לאו בתורה דשבת לוי לא יטלו חלק.

פ. כל פטר רחם לכל פטר אשר יקריבו לי-הוה באדם ובבהמה יתנה לה אף פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה. (יה טו) מדוע אצל האדם נאמר **פדה תפדה** בכפל לשון, ואילו אצל הבהמה נאמר רק **תפדה**.

צ. אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ותתן לנו נחלת שדה ונכרם העיני האנשים ההם תנקה לא נעלה. (זו יד) מה הטעם שנקטו דווקא נקירת עיניים ולא דבר אחר שאפילו יעשה להם שלא יעלו.

ק. וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה נתכם עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל. (זו לג) בן כמה היה קורח בשעה שחלק על משה רבינו ע"ה?

ר. **ואם בריאה יברא י-הוה ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את י-הוה**. (זו ל) ידוע שמשנה רבינו היה רחמן על ישראל, וכשחטאו בעגל מסר נפשו עליהם שאמר (שמות לב לב) **ועתה אם תשא תשא אתם ואם אין מחני נא מספרה אשר כתבתם**. מדוע בענין של קרח נהג משה בכל חומר הדין ולא זו בלבד שלא התפלל עליהם אלא קיללם והתפלל עליהם שיבלעו בארץ מקטנם ועד גדולם.

ש. שם אשתו של דתן. מי היה יותר רשע דתן או אבירם?

ש. באיזה יום בשבוע היתה מחלוקת קרח ועדתו? וכן בו היה הניציון של דתן ואבירם במצרים.

ת. מספר השנים משמך דוד המלך ע"ה עד שחרב בית המקדש הראשון בימי צדקיהו, רמוז בפסוק (זו כג) **ויצא פרח ויצא ציצן ויגמל שקדים**.

ת. **עשירי קרח** - מספר התיבות מעור (מזוודות) שהיה לקרח והיו מלאים נכסים ממון ומטלטלים.

תשובות

- א. אם פמות כל האדם ימותו אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם (טו כט) שנהן חולים ומוטלים בעריסתן, ובני אדם מבקרים אותן, מה הפירות אומרים - לא הי' שלחני לנה. פרש"י - לפי שהיו עדת קרח מלעיגין עליו ואומרים שהיה משה אומר להם מדעתו בלא ציווי של מקום. (נדרים לט ב) *
- א. את מקחות הטמאים האלה פנפשתם ועשו אתם רקעני פחים צפוי למזבח כי הקריבם לפני ה' הנה וניקדשו ויהיו לאות לבני ישראל. (יז ג) שבתחילה בזמן שיתנה בהן הקטורת היתה קדושתן של המזחות קדושת (ששימשו להקטרת הקטורת), ועכשיו שנעשו לציווי למזבח, העלו אותן בקדושתן, לכלל קדושת גופו של מזבח. (מנחות צט א)
- ב. בן ראשון אחרי שלושים יום תפדה = ראשי תיבות בראשית (הגאון מוילנא)
- ג. גדול יצהר משני אחיו הבאים אחריו בבני קהת, ואינם יכולים להחציף פניהם כנגדו, ומשום היותו בן קהת שהוא המעולה שבבני לוי, ומפני היותו בן לוי שהוא השבט המעולה מכל ישראל, לפיכך העיז קרח לחלוק על משה, ואין שאר השבטים מקפחים אותו בדברו לפני משה. (אוה"ח)
- ג. גדול היה דתן מאבירם - על כן תמיד הוזכר ראשון, וכאשר היו הולכים ביחד עם עדתם היה הולך דתן ראשון והעדה שלו אחריו, ואח"כ הלך אבירם ועדתו אחריו, כאשר פתחה הארץ את פיה פגעה בדתן ראשונה ועדתו ואח"כ נבלע אבירם ועדתו. והכי פירושו תפתח ארץ ותבלע דתן בראשונה ואח"כ הבאים אחריו, ואז את אבירם נמצא שהארץ כיסתה על עדת אבירם שהיו האחרונים ליפול. (תורת גבריאל - נחל גבים דף ק)
- ד. דיבה שהוא דבר שקר - אין הקטורת מכפר ורק המעיל. לשון הרע שהוא אמת אם עודנו בחשאי מכפר עליה דבר שבחשאי הוא הקטורת. *
- ה. האמינו בכוחו וביכולתו של הקב"ה לפרנס את העם במדבר לפיכך לא מתו ואפילו שהיו רשעים. ורק אלו שלא האמינו ביכולתו של הקב"ה לפרנס את העם במדבר מתו בימי האפילה. (מושב זקנים בשם ר"י) א"נ אף על פי שהיו רשעים, לא נתייאשו מן הגאולה. (הרא"ש) *
- ו. ויפלו על פניהם (טז כב) להתפלל. ומכאן לנפילת אפים בתפילה. ונפילת אפים בתפלה יש בו שלש כוונות, האחת למורא השכינה, והשנית להראות צער והכנעה, והשלישית להראות אסירת חושי ובטול הרגשותיו. (רבינו בחיי)
- ו. ונתתם ממנו את תרומת ה' הנה לאהרן הפהן (יח כח) איתא בגמרא מניין לתחית המתים מן התורה שנאמר (במדבר יח, כח) ונתתם ממנו את תרומת ה' הנה לאהרן הפהן וכי אהרן לעולם קיים והלא לא נכנס לארץ ישראל שנותנין לו תרומה, אלא מלמד שעתיד לחיות וישראל נותנין לו תרומה מכאן לתחית המתים מן התורה. פרש"י - כלומר וכי אהרן חיה כל כך שתנתן לו תרומה והלא לא נכנס לארץ ישראל. *
- ז. זכות הצדיקים מגינה עליהם להינצל ממגיפה וכליון, לפיכך אמר להם הפדלו. (ספורנו) א"נ שלא ידבק בהם האויר הרע שבמכת הדבר (מגיפה), כענין האמור באשתו של לוט (בראשית יט כו) ונתבט אשתו מאחרי ונתהי נציב מלת, או מטעם שאמרו רז"ל כשמדת הדין מתוחה אינו מבחין בין צדיק לרשע. או אפשר לומר שאמר כן לכבוד הצדיקים, שהקב"ה לא ישלח ידו בהם בעוד שהצדיקים ביניהם. (רבינו בחיי)
- ח. חשיבותם בתורה מנה להם - ואיתא במדרש (במדב"ר פ"ט) שלא היה בכלול קל מפתח, וכתוב (תהלים צט ו) מלשה ואתה בן ישימואל בקראי שמו. שקל הפתוח קלי עולם פשלושה תמורי עולם, לומר לך: ירובעל פדורו - כמשה פדורו, בן פדורו - פתח פדורו, פתח פדורו - פשמואל פדורו. (ראש השנה כה ב) וכיון שיפתח נמנה אחרון משמע שהוא היה הקטן שבכולם בתורה. ומה שמנה את שמואל באחרונה זהו מדרך ענוה. (טעמא דקרא) *
- ט. טענתו של קרח כיון שהוא בנו של יצהר והיצהר עולה למעלה מגיע לו הכהונה, לכך הקדים הכתוב שכל היצהר יהיה רק לאהרן. (טעמא דקרא)
- י. ירושה וישיבה בארץ ישראל מחייבת להביא ביכורים, מה שאין כן במצוות תרומה נתייב להביא תיכף כשנכנסו לארץ. (קידושין לו ב) (פרדס שמאי)
- כ. כפרה היא להם - כדי להכניסם לעולם הבא, לפי שהמזבח מכפר. והוא רמוז בתיבה זכרון אותיות ר"ן זכו, כלומר ר"ן איש זכו להיכנס במחיצת הצדיקים ומיתתן היתה כפרתן. (רבינו אפרים)
- כ. כ"ג בסיון בטלו הביכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. כ"ה בסיון נהרג רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ור' חנינא סגן הכהנים. כ"ז בסיון נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו, מעשרת הרוגי המלכות. (שו"ע או"ח תפ)
- ל. לאו שניתק לעשה הוא, שאף שעבר על איסור (הקדמה בסדר הפרשה), מכל מקום חלה עליו מצות עשה של הפרשת המעשרות, דכתיב בפרשת המעשרות: מכל מעשרותיכם וכו' תרימו את כל תרומת ה' הנה (במדבר יח, כח-כט) שחייב לעשר שוב, כיון שהקדים את המעשר לביכורים. וכלל הוא שכל לאו הניתק לעשה, העובר עליו אינו לוקה. (תמורה ד ב)
- מ. מלכים ככהנים דרש - דכתיב (שמות יט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכתוב (ש"ב ח יח) ובני דוד כהנים יהיו. ולא יזיק לי, וכתוב ותיבש דוד (מ"א יג ד) (רבינו אפרים). *
- מ. מעשר ראשון שהקדימו בכרי ולא הורמה ממנו תרומה גדולה, קמ"ל דצריך להרים גם תרומה גדולה וגם תרומה מעשר, לכך כתיב תרימו את כל תרומת ה' הנה. (טעמא דקרא)
- נ. נס בתוך נס - הוציא מטה אהרן פרחים אחרים לפניהם שלא היו מתחילה, כי אמרו בלבם שמא משה לקח מטה אחר שכבר פרח וכתב עליו שם אהרן, והמטה היבש של אהרן עודנו שם. ונציץ ציץ מחדש ונגמל שקדים לעיניהם. אז הודו שנאמר נפראו וניקחו איש מטהו כלומר ראו כל אותו הנס הגדול שנעשה במטה אהרן אז וניקחו. (רבינו אפרים)
- ס. סנהדרין קטנה הם עשרים ושלושה אנשים - קרח ברר מכל שבט עשרים ושלושה אנשים, מלבד שבט לוי לפי שעליהם היתה תרעומתו ומחלוקתו, ואחד עשר פעמים עשרים ושלושה הם מאתים חמישים ושלוש, והשלושה הנותרים הם דתן ואבירם ואון בן פלת. (ריב"א בשם ר"מ מקוצי, חזקוני) כתב בלוקח טוב שלא הזכיר הכתוב את שמותיהם מפני יחס המשפחות. *
- ע. עזרא הסופר קנס את הלויים כשלא עלו מן הגולה, שלא יתנו להם מעשר אלא לכהנים. לפיכך לא כתיב ברית מלח דלא היה לעולם המעשר ללויים. (פרדס שמאי) פרש"י (יבמות פו ב) - דכהנים נמי לויים איקרו. ובמסכת סוטה (דף מו:ז) תנן יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר ואמר מפני שאין מפרשיין אותו כתקן דרחמנא אמר יהבה ללויים ואנן יהבינן לכהנים.
- ע. עתידה ירושלים להיות כארץ ישראל וארץ ישראל ככל העולם כלו. (ילקוט"ש ישעיה תקג) הלאו של לא ינחלו הינו רק בחלק של ארץ ישראל שהיה בזמן שנכתב הלאו ולא כשארץ ישראל קבלה פנים חדשות לגמרי. (פרדס שמאי) (הגמ"ח מצוה ת"ח וכן במצוה תק"ן נשאר בצ"ע)
- פ. פדיון אחר פדיון חייב אצל האדם. במקרה והפריש נאבד, שחייב באחריותו. לכך כתיב פדה תפדה בכפל לשון. משא"כ אצל בהמה טמאה אם הפריש ואבד אין צריך יותר מפדיון אחד. (לוח ארז) *
- צ. ציצית הם כנגד העיניים דכתיב (טו לט) והיה לכם לציצית וראיתם אתו. לפי שיש באדם רמ"ח איברים וכנגדם רמ"ח מצוות עשה. והם כפרו במצוות ציצית. שכן אמרו טלית שכולה תכלת, מה היא שתהא פטורה מן ציצית אמר משה: חייבת בציצית. אמר קרח: טלית שכולה תכלת אינה פוטרת עצמה, וארבעה חוטין פוטר אותה? לפיכך אמרו העיני האנשים הנה תנקה. (משנת דר' אליעזר) *
- ק. ק"ל שנים - כתב רש"י קודש: אמר החידושי הר"מ זצ"ל, שצריך לראות כמה רע אחד פוגע, שמקלקל ופוגם. שקורח שהיה בעל רוח"ק ומטועני ארון הברית, דהיינו שהיה צדיק, והיה זקן בן ק"ל שנה, ולבסוף מקנאה אחת מאליצפן בן עוזיאל, הוציאה אותו מן העולם והורידה אותו לשאול. ובשפת אמת (ליקוט) ביאר, שאין הכרח שקרח עצמו היה מנושאי הארון, אלא שהיה מבני קהת שהם מנושאי הארון. *
- ר. רחמים גדולים להציל את כלל ישראל - כדי שלא יאבדו ישראל מן העולם ח"ו. משל לרופא מומחה הרואה מכה קשה באדם שאם יניח למכה להתפשט סופו שימות. אין טוב לו אלא שיקטע את אותו איבר על מנת להצילו. ראה משה רבינו שקרח מתחיל לכפור בתורה מן השמים ובנבואת משה, ועלה בידו למשוך ר"נ איש שהיו כולם אנשים חשובים וכדי שלא יעשה הקב"ה כליה בכל ישראל ח"ו. (ר"מ אלשיך, רבינו בחיי) *
- ש. שלומית בת דברי הייתה אשתו של דתן. והיא בת לשבת דן ואימו של המקלל, אותו ילדה מאיש מצרי. ועל כך היה מריבה בין דתן לאבירם, אמר לו אבירם גת את אשתך שהיא אסורה לו וכתוב והנה שני אנשים עברים נציים ויאמר לרשע למה תפך רשעך. לדתן היתה לכאורה סיבה לשנוא את משה שקראו רשע, אבל לא לאבירם ולכן הוא נחשב רשע יותר מדתן. *
- ש. שני שבוע בו נברא הגיהנם, בו נאמר (בראשית ז) ונבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע שבו הופרדו מים עליונים לתחתונים, ביום שני בשבוע היה הנציון של דתן ואבירם, יום שהיתה בו מחלוקתו של קרח ועדתו. (שפתי כהן שמות ב יג)
- ת. תנ"ד שנים משלך דוד המלך עד שחבר בית המקדש הראשון בתשעה באב, בשנת אחד עשר למלך צדקיהו. בגימטריא שקדים (454), לכך ראה רמיה מלך שקד. (רבינו יהודה החסיד). מלכות בית דוד בגימטריא פרח ציץ שקדים (932). משהו יפרח בגימטריא משיח (358) (פענח רזא)
- ת. ת"ר תיבות מעור (זוהרות) היה לקורח והיו מלאים נכסים ממון ומטלטלים. איתא בגמרא - אמר רבי לוי משיח'ג מאות פרודות לבנות היו מפתחות של בית גנזיו של קרח וכולהו אקלידי [מפתחות] וקילפי [ומנעולים] דגילדא [מעור]. כתב הבן יהוידע - וקורח היה לו שש מאות תיבות מלאים נכסים ממון ומטלטלים והם קורין לתיבה של עור בשם מפתח והוא היה לו ת"ר תיבות מלאים שכל פרדה נושאה עליה שתי תיבות לכך היו משוי שלש מאות פרודות לבנות שנושאים עליהם שש מאות תיבות מלאים נכסים של קורח. (סנהדרין קי א - בן יהוידע).

מקורות / חידודון *

א. משה רבינו התפלל על קורח שלא יהיה חולה, כדי שלא יבקר והוא אנשים. אילו יבואו אנשים לבקר, הרי שבזכותו יהיו כאלה שיקיימו מצוות ביקור חולים, וזכות זו תיזקף לזכותו. לכן ביקש משה שימות קורח מהר. ולא זו בלבד, אלא גם ימות מהר לא יספיק לעשות תשובה. כדאיתא במשנה (אבות ה

(ה) **כל המקטיף את הרבים, אין מספיקין בידו לעשות תשובה**. (הרב מדכי אליהו זצ"ל) ד. ישנם שני מיני לשון הרע – אחת לשון הרע מה ששמע אף שהוא אמת, השני – מוציא דיבה שהוא דבר שקר. לגבי דבר אמת אמרו חז"ל (בב"ב ט א) **פל מילתא דמתאמרא באפי תלתא, לית פה משום לישנא בישא**. וכל זאת בתנאי שלא מתכוין להעביר הקול יותר. ולא יכוין בסיפורו לשם לשון הרע, לשון הרע כזה אסור רק אם הוא עוֹדוֹנו בחשאי, ולכן מכפר עליה דבר שבחשאי הוא הקטורת. אבל לשון הרע של שקר הוא דבר שאפילו בקול נענש ומעיל מכפר ולא קטורת. קרח ועדתו אמרו דבר שקר **פי תשתרר עלינו גם השתרר** דהלא **לא חמור אחד מהם נשאתי** ועל כן אין הקטורת מכפר. (תורת משה להחת"ס). וכתב הרמב"ן – דע כי מוציא דיבה הוא כסיל אשר יאמר שקר אבל המגיד אמת יקרא "מביא דיבה" כמו שנאמר (בראשית לו ב) **ונבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם** ועל זה נענשו למות במגפה שנאמר (להלן יד לו) **ונימתו האנשים מוציא דבת הארץ רעה במגפה לפני י-הוה**.

כתב הספרות – אל תפן אל שום מין קרבן שיקריבו לכפר עליהם על הפך ירח מנחה וזה כי איני מוחל על עלבונני ואין למחול להם בלעדי זה כאמרם (יומא פרק י"ה) עונות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה חברו. וה'אור החיים' פירש – והכוונה בזה לצד שאין לך אדם שאין בידו מצות ומעשים טובים, בקש משה מה' ואמר **אל תפן אל מנחתם** פירוש שאפילו זכות שכבר הגיעה מנחה לה' לא יפן לה ולא יביט אליה.

ה. איתא במדרש (שמות רבה בא – פרשה יד, ג): **"חשך למה הביא עליהן? יתברך שמו של הקדוש ברוך הוא שאין לפניו משוא פנים, והוא חוקר לב ובוחן כליות, לפי שהיו פושעים בישראל להן פטרונין מן המצריים, והיה להן שם עושר וכבוד, ולא היו רוצים לצאת. אמר הקדוש ברוך הוא: אם אביא עליהן מכה בפרהסיא וימותו יאמרו המצריים: כשם שעבר עלינו כך עבר עליהן. לפיכך הביא על המצריים את החשך שלושה ימים, כדי שיהיו קוברים מתייהם ולא יהיו רואים אותן שונאיהם, והיו משבחין להקב"ה על כך. מבואר בחז"ל שמי שלא רצה לצאת ממצרים לא יצא משם, כיון שד' לא רצה שישאר אף לא אחד מבני ישראל במצרים, הרי שכל מי שלא רצה לצאת מת.**

ו. **אמר ר' יוחנן מניין לתחיית המתים מן התורה שנאמר ונתתם מגינו את תרומת י-הוה לה' לאהרן הכהן והיה לה' חלק** וכי אהרן הכהן לעולם קיים שפרט לך הכתוב לאהרן ולא לזולתו אלא על כרחיך ה"ה לשאר כהנים וא"כ מה ת"ל לאהרן מלמד שעתידי לחיות וישראל נותנין לו מתנות ורבינו שלמה פירש וכי אהרן היה לו להיות כ"כ שתנתן לו תרומה והלא לא נכנס לארץ ישראל ומאי האי דקאמר ונתתם מגינו את תרומת י-הוה לה' לאהרן והאי לעולם קיים לאו דווקא אלא וכי נגזר עליו שיחיה כל כך אלא לומר לך שעתידי לחיות לעולם הבא וישראל נותנין לו מתנות עד כאן דבריו ז"ל ואנחנו כבר ביארנו שאין דברים הללו אמורים לעה"ב אלא לימות המשיח. (יד רמה – סנהדרין ג, ב). ונרמז דבר זה בתרומת מעשר שהלוי נותן מעשר לכהן ממעשר דגן שקיבל מישראל שהוא קדש מן הקדש ראוי שיקבלו אהרן שהוא קדש קדשים כדאמר' בסוף הוריות בעולם הבא שהוא כולו קדש קדשים. (חידושי אגדות שם)

ז. ומה שאמר **אפילו קל שבקלים** נקוט כן כנגד יפתח שהיה קל לגבי שבטו כי היה בן הפלגש ושבתו גם כן קראם קלים על אשר נטלו חלקם בחוץ לארץ שנקראת פלגש לגבי ארץ ישראל דידוע דרבותינו ז"ל כינו את ארץ ישראל בשם גבירה וחוף לארץ בשם שפחה כאומרם אם גבירה לוקה כל שכן השפחה. וגם עוד נראה שקראו ליפתח קל מצד הנדר שנדר שלא הרגיש בנולד. (בן יהוידע שם)

ח. **ותורתו של ירבעם לא היה בה שום דופי** – נראה הכוונה שהיה מכוין אליבא דהלכתא שלא היה אומר דבר שיוכל אדם לפתוח פיו כנגדו לסתור דבריו וזהו שאמר **לא היה בה שום דופי**. וכל והיינו מפני שזכה ליקח נשמת יוסף הצדיק ע"ה שהיתה באדם הראשון שנקראת זהרא עלאה שלא נפגמה בחטא אדם הראשון וכיון שלא נפגמה לכך לא היה בתורתו שום דופי. (בן יהוידע – סנהדרין קב א)

ט. **חידושי אגדות שם** – דימה תורת ת"ח לשמלתו וכמ"ש (ישעיהו ג) **שמלתו לכה קצין וגו'** לפי שהת"ח ניכר בשמלתו וטליתו שהיא משונה מטלית של אחר כמ"ש במסכת בב"ב ואמר שהיתה תורתו כשלמה חדשה המחוררת עדיין בלי רבב ואשמועינן בדרש הזה **שכשר היה ירבעם באותו שעה כשנתמנה למלך על ידי אהיה**.

י. **ובני דוד פהנים היו**. – פרש"י – תרגם יונתן ובניהו בר יהודע ממנא על קשתיה ועל קלעיה ורבותינו אמרו (ברכות ד א) כרתי ופלתי אורים ותומים 'כהנים היו' – תרגם יונתן ברברין הון. א"נ רצה לומר היו ראשים ושרים ובברכי הימים (שם פסוק יז) נאמר ובני דוד הראשונים ליד המלך או יאמר ובניהו וגו' והכרתי והפלתי ובני דוד כולם היו שרי המלך וסורים למשמעתו לכל אשר יצום ולא היה להם הנהגות מיוחדות כמו לאלו הנזכרים לפניהם. (מצודת דוד)

יא. פרש"י פירש שהיו רובם משבט ראובן, הרמב"ן כתב בשם רבינו חננאל שכולם היו לויים משבט קרח, אך הרמב"ן חלק עליו שחלילה שהיו בשבט משרתי ה' מאתים וחמישים נשיאים בני מרי המבעטים ברבם ובגדול שבטם ומליניים על ה', וגם הכתוב פירש **והאנשים מבני ישראל** להגיד כי היו מכל השבטים, לפיכך פירש שהיו אלו בכורות משאר שבטי ישראל. א"נ לפי שבקטורת כתיב (שמות ל כג) **מחציתו תמישים ומחציתו, וקדחה תמיש מאות, וקדחה פירוש שריפת אש רמז על ידי הקטורת ישרפו המעוררים על הכהונה, ת"ק קדה רמז שהאש תצא מן השמים מהלך ת"ק, וכתוב (טז לה) ואש יצאה מאת י-הוה ותאכל את התמישים ומחציתו הקטרת**. (מושב זקנים)

יב. א"נ רחל שלא ביכרה עדיין, וילדה שני זכרים, ויצאו שני ראשיהן כאחת – ר' יוסי הגלילי אומר: שניהן ניתנים לכהן, ששניהם נחשבים לבכור, שנאמר: **וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לה הזכרים לי-הוה** (שמות יג, יב), בלשון רבים. (בכורות יז א) ואין האחד פוטר את חברו, והיינו (תהלים מט ח) **אז לא פדה יפדה**. (בעה"ט)

יג. א"נ לפי שחשדו את משה שרוצה משה ליתן להם איזו מינוי של שררה דרך שוחד כדי שיסתלקו מן המחלוקת ואז ממילא יסתלקו כולם, ע"כ השיבו למשה **לא נעלה**, לא נקבל ממנו דרך שוחד שום מעלה ושררה, וע"ז אמרו **העניי האנשים ההם תנקר**. **פי השחד יעור** (דברים טז ט) וכי אתה סובר לעזור עינינו בשוחד זה. (כלי יקר) א"נ טעמו תרצה לנקר עיני האנשים ההם רמז ליוצאים ממצרים כאילו אמר תרצה לנקר העינים שלא תראינה כי זה שעשית לנו נראה הוא לעינים ודרך משל לומר סגורות הן עיני פלוני על כן לא יראה על כן לא נעלה ויש אומרים התרצה להחשיך העינים שלא תראינה כלומר אחיות עינים אתה עושה לנו לא נעלה ויש אומרים אילו היית מנקר עינינו לא נעלה ואמר האנשים ההם על דרך בני אדם חסרי דעת שלא ירצו לדבר על נפשם בגנאי והנכון בעיני שמלת האנשים ההם רמז לזקנים שהיו עם משה כי כן כתוב וילכו אחריו זקני ישראל. (א"ע) א"נ כסבור אתה שאלו האנשים אשר מתרעמים עליך אין להם עינים לראות המכשול הזה. סמארץ מצרים ארץ טובה העליתנו למות במדבר כי לא השלמת תנאי שלך להביאנו אל ארץ זבת חלב ודבש אבל באלו ארבעים שנה ימותו במדבר. (רשב"ם)

יד. **דעות נוספות אודות גילו של קרח בעת שחלק על משה רבינו ע"ה** – כתב המגיד מישרים (שמות מהדו"ב) שבאותה שעה שנהרג המצרי ע"י משה, נולד קרח והתגלגל בו. והנה במדרש (שמו"ר א, כז) איתא, **ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו ונרא בסבלתם ונרא איש מצרי מפה איש עברי מאחיו** (שמות ב יא), בן עשרים שנה היה משה באותה שעה, ו"א"י בן ארבעים. ע"כ. וכן כתב הרבנאל: ידמה שהיה משה כבן כ' שנה כשהרג את המצרי וברח מלפני פרעה. ובבראשית רבתי (בראשית ע"ג) איתא, השבת ניתנה לישראל עשרים שנה קודם יציאת מצרים, שנה ויגדל משה ויצא אל אחיו ונרא בסבלתם, ראה להם תקנה לשעבודם כדי שינפשו, ופירש להם הלכות שבת לנוח ולהנפש. כיצד עשה נכנס אצל פרעה א"ל וכו'. וחזקה אותו זמן בן ס' שנה היה משה, שנה ויגדל משה ויצא, גדל לישב בישיבה שהיה זקן ויושב בישיבה. ע"כ. וכאן היה משה רבינו בגיל שמונים ואחת או שמונים ושנים, ולפי זה קורח היה בגיל ששים ואחת או בגיל ארבעים ואחת. או בן עשרים ואחת. (באר מים החיים)

טו. א"נ מלך שחל על כבודו אין כבודו שואמר (גלגלי בשמות מהרמ"ע מפאנו אות פ). האחד שהקריב אליהו היה בו נשמת דתן, ולפי שחילל לג ה) ויהי בישרון מלך לפיכך לא היה ראוי משה רבינו למחול על כבודו. (תורה סמיני) ואיתא במדרש תנחומא, (פרשת בעלותך פסקא ט"ו) וכן במדרש רבה (שם ט"ו, י"ג): **א"ל הקב"ה למשה מלך עשיתך, שנאמר ויהי בישרון מלך, מה מלך כשהוא יוצא תוקעין לפניו אף אתה עשה לך שתי תוצאות פסא, שבשעה שתהא יוצא ומכניס את ישראל תוקעין בהן כו'. ע"כ.**

טז. **דתן ואבירים נתגלגלו בפריש שהקריב אליהו הנביא בהר הכרמל** – כתב בספר קהלת יעקב (ערך דתן; להרה"ק רבי יעקב צבי יאליש בעל מלא הרועים) דדתן ואבירים ונתגלגלו בשני פריש שהקריב אליהו בהר הכרמל (גלגלי בשמות מהרמ"ע מפאנו אות פ). האחד שהקריב אליהו היה בו נשמת דתן, ולפי שחילל השם על ידי מחלוקת קרח נתקדש עכשיו השם על ידי הפר הלז, ואבירים היה יותר אביר לב ונתגלגל בפר הב' שבא לחלק נביאי הבעל, ע"כ.

יז. ו"א שמאחר ואבירים היה רשע יותר מדתן לפיכך נתגלגל בפר שהוקרב לעבודה זרה. לפי זה מסבירים את הפסוק **תפתח ארץ ותבלע דתן ותכס על עדת אבירים**. (תהלים קו יז) שהאדמה לא רצתה לבלוע את אבירים מגודל רשעותו לפיכך כתיב בסיפא **ותכס על עדת אבירים**. איתא בגמרא – דתן שעבר על דת אל, אבירים שאיבר עצמו מעשות תשובה. (סנהדרין קט ב).

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת

התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה

לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com